

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

SPAIN CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND
INNOVATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi[®] digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION: a collection scientific works of the International scientific conference – Madrid, Spain, 2025, Issue 5.

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish,

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION**». Which took place in Spain, 2025.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

TOG' MINTAQASIDA TARQALGAN PERGALI VA ASAL-SHIRALI O'SIMLIKLAR VA ULARNI ZAHIRALARI

G'ofurova Muqaddasxon Shavkatjon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi tog' mintaqasida uchraydigan asal-shirali va pergali o'simliklarning tarqalishi, ularning asalarichilikdagi ahamiyati hamda mavjud tabiiy zahiralari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Tog' o'simliklari, asal-shirali o'simliklar, pergali o'simliklar, nektar zaxirasi, polen manbai, tog' ekotizimi, asalarichilik resurslari

Abstract: This thesis discusses the distribution of honey and pollen plants found in the mountain region, their importance in beekeeping, and existing natural resources.

Keywords: Mountain plants, honey plants, pollen plants, nectar reserves, pollen source, mountain ecosystem, beekeeping resources.

Аннотация: В данной диссертации рассматривается распространение медоносных и пыльцевых растений горного региона, их значение в пчеловодстве и существующие природные ресурсы.

Ключевые слова: горные растения, медоносы, пыльцевые растения, запасы нектара, источник пыльцы, горная экосистема, ресурсы пчеловодства.

Tog' hududlarida o'sadigan ko'plab o'simliklar asalarichilik uchun muhim nektar va gul changi manbai hisoblanadi. Bunday o'simliklarning tarkibi, gullash davri va tarqalish maydoni tog' sharoitiga moslashgan bo'lib, ular balandlik zonalariga qarab farqlanadi. Asal-shirali o'simliklar nektar ajratish xususiyati bilan, pergali o'simliklar esa asalarilar uchun yuqori sifatli gullar changini berishi bilan ahamiyatli. Tog' mintaqasida eng ko'p uchraydigan asal-shirali o'simliklar qatoriga tog' rayhoni, yovvoyi yalpiz, echkiemar (tirsakgul), yovvoyi bedazorlar, yantoq va qirqbo'g'im kiradi. Bu o'simliklar bahordan kuzgacha bosqichma-bosqich gullab, asalarilar uchun uzluksiz nektar oqimini ta'minlaydi. Ayniqsa tog' rayhoni va yovvoyi yalpiz sovuq iqlimda ham boy nektar beradi. Ularning nektar zahiralari balandlikka ko'ra o'zgaradi, odatda 1500–2500 metr oralig'ida maksimal hosil beradi.

Pergali o'simliklar sifatida tog' qisqichboyi, sho'ra turlari, beda, qo'ng'iroqgul va ayrim boshqoli o'simliklar muhim manba hisoblanadi. Bu o'simliklar chang miqdori hamda oziq moddalarga boyligi bilan ajralib turadi. Asalari koloniyalarining kuchli rivojlanishi ko'p jihatdan shu o'simliklar gul changing bog'liq. Ularning chang zahiralari bahor va erta yoz oylarida eng yuqori bo'ladi.

Tog' hududlarida ushbu o'simliklarning umumiy zahiralari landshaftga, tuproq unumdorligiga, yog'ingarchilik miqdoriga va yaylovlarning saqlanganlik darajasiga qarab shakllanadi. Inson omili, ayniqsa o'tloqlarni

haddan tashqari chorva bilan bosim ostida qoldirish, ba'zi nektarli o'simliklarning kamayishiga olib kelmoqda. Shunga qaramay, tabiiy holatini yaxshi saqlab qolgan tog' zonalarida asal-shirali va pergali o'simliklarning ahamiyatli zaxirasi mavjud bo'lib, ular mintaqadagi asalarichilik xo'jaliklari uchun muhim ekologik-iqtisodiy resurs hisoblanadi.

Bodom (Amugdalus) -Gullash davri: mart – aprel

Asal miqdori: 1 gektardan 30–40 kg

Asali: och sariq, gulchaglari qizilroq, tez kristallanadi

O'ziga xosligi: erta bahorda asalari uchun birinchi muhim nektar manbai

O'rik (Armenica vulgaris) - Gullash davri: mart – aprel

Asal miqdori: 1 gektardan 20–30 kg

Asali: oltin rang, yumshoq va nozik ta'mli

O'ziga xosligi: asosan erta bahorda gulchang manbai hisoblanadi

Olma (Malus)- Gullash davri: aprel – may

Asal miqdori: 1 gektardan 20–25 kg

Asali: och sarg'ish, biroz nordon

O'ziga xosligi: asal miqdori ko'p bo'lmasa-da, poleni serob bo'lib, asalari rivojiga yordam beradi

Gilos(Prunus avium)- Gullash davri: aprel

Asal miqdori: 1 gektardan 25–30 kg

Asali: tiniq, shirin, tez kristallanadi

O'ziga xosligi: asalarilar uchun erta bahorda foydali manbai

Nok(Pyurus) - Gullash davri: aprel – may

Asal miqdori: 1 gektardan 15–20 kg

Asali: och sariq, xushbo'y

O'ziga xosligi: nektari unchalik ko'p emas, lekin yaxshi gulchang manbai

Pavloniy (Imperial daraxti)- Gullash davri: aprel – may

Asal miqdori: 1 gektardan 700–1000 kg

Asali: mutlaqo tiniq, yengil, deyarli rangsiz

O'ziga xosligi: dunyodagi eng serasal daraxtlardan biri, asali sifati yuqori

Karashka (Raps, Colza)- Gullash davri: aprel – may

Asal miqdori: 1 gektardan 50–100 kg

Asali: oqsimon, yumshoq, tez kristallanadi

O'ziga xosligi: oziq-ovqat va shirinlik sanoatida ko'p ishlatiladi

Tok (Vitis)-Gullash davri: may – iyun

Asal miqdori: 1 gektardan 10–15 kg

Asali: tiniq, biroz nordon

O'ziga xosligi: asosan polen manbai sifatida muhim

Gulxayri va tog' giyohlari-Gullash davri: may – iyul

Asal miqdori: 1 gektardan 50–70 kg

Asali: to'q rangli, xushbo'y

O'ziga xosligi: dorivor qiymatga ega, asalarilar juda yaxshi tashrif buyuradi

Tog' piyoz (*Allium*)- Gullash davri: iyun – iyun
Asal miqdori: 1 gektardan 100–150 kg
Asali: to'q rangli, o'tkir hidli
O'ziga xosligi: biroz o'tkir ta'mli asal, dorivor sifatleri kuchli
Kekik (*Chabrets*)-Gullash davri: iyun – iyul
Asal miqdori: 1 gektardan 80–120 kg
Asali: oltin rang, kuchli hidli
O'ziga xosligi: yuqori darajada dorivor, antibiotik ta'siriga ega
Oqquray (*Melilot*, yovvoyi beda)-Gullash davri: iyun – avgust
Asal miqdori: 1 gektardan 200–300 kg
Asali: och sariq, tiniq, uzoq vaqt suyuq turadi
O'ziga xosligi: dorivor, asalarilar eng ko'p yoqtiradigan o'simliklardan biri
Oq akatsiya (*Robinia pseudoacacia* L) -Gullash davri: may
Asal miqdori: 1 gektardan 800–1000 kg
Asali: mutlaqo tiniq, suyuqligini uzoq vaqt saqlaydi
O'ziga xosligi: dunyoda eng mashhur va qimmatli asal manbalaridan biri
Yovvoyi lavanda (*Lavandula*)-Gullash davri: iyun – iyul
Asal miqdori: 1 gektardan 100–150 kg
Asali: oltin rang, yoqimli hidli, tez kristallanadi
O'ziga xosligi: tinchlantiruvchi va dorivor ta'siriga ega
Beda (*Medicago*)-Gullash davri: iyun – avgust
Asal miqdori: 1 gektardan 100–200 kg
Asali: och sarg'ish, tez kristallanadi
O'ziga xosligi: chorvachilikda ham foydali, asali to'yimli
Qizilmiya (*Likoris*)-Gullash davri: iyun – iyul
Asal miqdori: 1 gektardan 200–250 kg
Asali: to'q rangli, biroz achchiq, dorivor
O'ziga xosligi: nafas yo'llariga foydali asal beradi
Tog' rayhon (*Basilikum*)-Gullash davri: iyul – avgust
Asal miqdori: 1 gektardan 70–120 kg
Asali: to'q oltin rang, o'tkir hidli
O'ziga xosligi: asalining ta'mi biroz achchiqroq, dorivor
Tog' mintaqasida uchraydigan asal-shirali va pergali o'simliklar asalarichilik uchun eng muhim tabiiy resurs hisoblanadi. Ular balandlikka moslashgan, uzoq davom etadigan gullash davriga ega va yuqori sifatli nektar hamda gul changi beradi. Asalarilar ushbu o'simliklardan oziq topib, gul changini uyaga olib borib, uni fermentatsiyadan o'tkazib pergaga aylantiradi, bu esa oilaning rivojlanishi va sog'lom faoliyati uchun zarurdir. Shuning uchun, tog' hududlaridagi asal-shirali va pergali o'simliklarning tabiiy zaxiralarini saqlash ekologik barqarorlikni ta'minlash va asalarichilikni rivojlantirish uchun juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov A. "O'zbekiston florasi va o'simlik resurslari". /Toshkent: Fan nashriyoti, 2015.
2. Rasulov Sh. "Asalarichilik asoslari"/ Toshkent: O'qituvchi, 2018.
3. Qodirov H. "Nektar va polen manbalarining ekologik xususiyatlari"./Biologiya va ekologiya jurnali, 2020, №2.
4. Jabborov U. "Tog' zonalarida o'simliklarning tarqalishi". /O'zbekiston tabiiy fanlari jurnali, 2019, №4.
5. Rahimova M. "Asal o'simliklari bioekologiyasi"./ Samarqand davlat universiteti ilmiy to'plami, 2021.
6. <https://uz.beekeepers.uz/asal-beruvchi-osimliklar>

